

Verksamhetsplan
för
VILTSKADECENTER 2007

Innehåll

Innehåll.....	3
1. Ordförande har ordet	4
2. Viltskadecenters roll	5
3. Organisation och bemanning.....	6
4. Långsiktiga mål.....	7
5. Kortsiktiga mål och åtgärder 2007	7
5.1 Stora rovdjur (inklusive Inventering).....	7
5.1.1 Kunskapsinsamling (Stora rovdjur).....	7
5.1.2 Projekt (Stora rovdjur)	10
5.1.5. Inventering (Stora rovdjur).....	18
5.1.6 Övrigt (Stora rovdjur)	19
5.2 Övrigt vilt.....	20
5.2.1 Kunskapsinsamling (Övrigt vilt)	20
5.2.3 Utbildning (Övrigt vilt)	23
5.2.4 Information (Övrigt vilt)	23
6. Rovdjursforum	24
7. Övrig verksamhet	25
8. Kompetensutveckling	26
9. Budget 2007	26

1. Ordförande har ordet

Viltskadecenter är nu inne på sitt andra decennium. Efter tio framgångsrika år är det en utmaning att leva upp till högt ställda förväntningar och fortsätta att leverera fakta och problemlösningar i god serviceanda. Därför fortsätter VSC satsningarna på att motverka skador från såväl storfåglar som rovdjur. Därför fortsätter VSC att utbilda besiktnings- och inventeringspersonal. Därför fortsätter VSC att samverka med viltforskarna. Det är viktigt att både utveckla nya verktyg och finslipa gamla. Exempel på det förra är DNA-analys av angripande rovdjurs saliv och försök med en skyddsväst för jakthundar. Exempel på det senare är nya rekommendationer för rovdjursavvisande stängsel. Erfarenheter till att skapa förbättringar samlas av VSC genom att vår personal ständigt är närvarande ute i landet hos de som berörs närmast. Utbildning av djurägare om hur tamdjuren skyddas är en nyckel till rovdjursacceptans. Det är min förhoppning att VSC fortsätter att vara en viktig kraft i Sveriges arbete med att hysa livskraftiga stammar av alla djurarter. Jag hoppas att vi finns med som en viktig komponent i den nya rovdjursutredningens betänkande som ska vara klar i slutet av verksamhetsåret.

Lars Furuholm

2. Viltskadecenters roll

Viltskadecenters arbetsområden omfattar främst skador av fredat vilt, men även inventering av stora rovdjur (björn, järv, lodjur, varg och kungsörn). Beträffande skador av det fredade viltet är Viltskadecenters uppgift att samla in och förmedla kunskaper om dessa till främst länsstyrelserna och de berörda näringarna. Centret ska fungera som ett servicecenter för dem i deras arbete med viltskador. Den insamlade kunskapen ska användas för att minska eller eliminera skador på egendom som orsakas av de aktuella fredade viltarterna. Det innebär i korthet att Viltskadecenter ska arbeta med *insamling* och *förmedling* av relevanta kunskaper om:

- Viltet (utbredning, antal, tillväxt, födoval, beteenden, etc)
- Viltskador (Varför uppstår de? Hur uppkommer de? Hur identifieras de? När uppkommer de?)
- Näringarna (förutsättningar för bl a betesdrift, spannmålsodling och tamdjursskötsel)
- Medel och metoder (Hur kan olika viltskador förebyggas?)
- Ekonomi (kostnader för skador och skadeförebyggande åtgärder)

Utveckling av medel och metoder som kan användas för att förebygga viltskador ska prioriteras.

Beträffande inventering av de stora rovdjuren ska Viltskadecenter på Naturvårdsverkets uppdrag genomföra utbildningar av länsstyrelsens personal och sammanställa länsstyrelsernas inventeringsresultat av dessa arter.

Viltskadecenter ansvarar även för förvaltningsmärkning av varg och lodjur samt är länsstyrelserna behjälpligt med selektiv fångst av skadegörande individer av varg, lo och björn.

Viltskadecenters målgrupper är myndigheter, näringar och andra intresseorganisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten.

3. Organisation och bemanning

Viltskadecenter är organiserat på följande sätt:

Styrelse		
VILTSKADECENTER		
Verksamhetsgren	Verksamhetsgren	Verksamhetsgren
Stora rovdjur Inventering	Övrigt vilt	Rovdjursforum

Arbetstiden fördelas enligt nedan och anges som procent per person.

Styrelse	<i>Inga Ängsteg</i>	10
	<i>Maria Levin</i>	5
Viltskadecenters ledning	<i>Inga Ängsteg</i>	55
Verksamhetsgrenar		
<i>Stora rovdjur</i>	<i>Inga Ängsteg</i>	15
	<i>Jens Karlsson</i>	90
	<i>Maria Levin</i>	85
	<i>Linn Svensson</i>	50
<i>Inventering</i>	<i>Åke Aronson</i>	90
	<i>Linn Svensson</i>	50
<i>Övrigt vilt</i>	<i>Inga Ängsteg</i>	15
	<i>Maria Levin</i>	10
	<i>Mikael Hake</i>	100
	<i>1 st</i>	100
<i>Rovdjursforum</i>	<i>Inga Ängsteg</i>	5
	<i>Åke Aronson</i>	10
	<i>Peter Jaxgård</i>	100
	<i>Jens Karlsson</i>	10
<i>Hemsida</i>	<i>Mona HansErs</i>	50
Summa tjänst	<i>Inga Ängsteg</i>	100
	<i>Åke Aronson</i>	100
	<i>Mikael Hake</i>	100
	<i>Peter Jaxgård</i>	100
	<i>Maria Levin</i>	100
	<i>Linn Svensson</i>	100
	<i>Jens Karlsson</i>	100
	<i>Mona HansErs</i>	50
	<i>1 st</i>	100

Angivna tjänster finansieras från anslaget för Biologisk mångfald.

Verksamhetsplanen bygger på att budgeterade medel tillförs. 2007 har Viltskadecenter tilldelats 2 miljoner kr extra för arbete med att förebygga rovdjursangrepp på djur på fäbodbeta och hundar.

4. Långsiktiga mål

Det främsta målet för Viltskadecenter är att bidra till att begränsa de skador som fredade viltarter kan orsaka. Det ska vi i första hand göra genom att dels utveckla verksamma metoder att förebygga sådana skador, dels sprida kunskaper om metoderna. Centret ska fungera som ett servicecenter för länsstyrelserna och de skadedrabbade näringarna i deras arbete med viltskador. Viltskadecenters verksamhet ska också bidra till att, i enlighet med Riksdagens strävan, skapa en positiv attityd till fredade och skyddsvärda arter.

För att nå dessa mål kommer Viltskadecenter att kontinuerligt och detaljerat samla in kunskap om de aktuella viltstammarnas storlek, tillväxt och utbredning parallellt med en noggrann registrering av de skador djuren i fråga orsakar. För att kunna utveckla skadeförebyggande metoder med god effekt krävs även kunskap om djurens biologi och deras beteende i relation till mänskliga aktiviteter. De kunskaper som Viltskadecenter samlat in ska snabbt och effektivt förmedlas till länsstyrelser och berörda näringar. Länsstyrelserna och näringarnas egna organisationer ansvarar sedan för att sprida information och för att kunna ge kunskapssökande och medlemmar relevanta upplysningar och råd om hur skador av fredat vilt kan begränsas.

5. Kortsiktiga mål och åtgärder 2007

Verksamhetsgrenarna ”Stora rovdjur” och ”Övrigt vilt” är uppdelade i underrubrikerna ”Kunskapsinsamling”, ”Information”, ”Projekt”, ”Utbildning” och ”Övrigt”. Samtliga aktiviteter är beskrivna med, ”Mål” och ”Åtgärd”. Åtgärderna är alltid skrivna med kursiv stil. Vi väljer medvetet att ha en hög ambitionsnivå och anser att det är bättre att planera in något fler aktiviteter än vad vi eventuellt kommer att genomföra. Erfarenhet från tidigare år visar att oförutsägbara aktiviteter kan dyka upp under året och ges hög prioritet vilket kan påverka genomförandet av andra verksamheter.

5.1 Stora rovdjur (inklusive Inventering)

5.1.1 Kunskapsinsamling (Stora rovdjur)

Boskapsvaktande hundar

Bakgrund

I vissa situationer kan boskapsvaktande hundar vara ett alternativ eller komplement till elstängsel. Alternativa förebyggande metoder efterlyses framför allt för djur på fritt skogs/fjällbete, men idag används hundar framför allt i hägnade besättningar. Boskapsvaktande hundar har väldigt liten tradition i Sverige, men intresse för att undersöka hur metoden fungerar under svenska förhållanden finns bland både tamdjursägare och myndigheter.

Mål

Fungerande boskapsvaktande hundar i Sverige, i såväl hägn som med djur på fritt skogs/fjällbete.

Åtgärd

Viltskadecenter följer årligen upp de hundar som arbetar aktivt med boskapsvakt i Sverige idag. Detta sker dels genom en utvärdering i blankettform som hundägaren fyller i, dels genom en träff med samtliga hundägare i syfte att utbyta erfarenheter och diskutera problem i gruppen. Viltskadecenter genomför även studiebesök på gårdarna och samlar konsekvent in relevant information från andra länder genom kontakter, litteratursök och studiebesök. Viltskadecenter upprättar ett register över arbetande boskapsvaktande hundar i Sverige. Registret kommer att likna Svenska Kennelklubbens register och ersätta det för de hundar som inte kan registreras hos dem. Eventuellt kommer Viltskadecenter att ta fram en form för mentalbeskrivning av hundarna, i samråd med hund- och tamdjursägarna och Kennelklubben.

Selektiv fångst av skadegörande individer**Bakgrund**

Selektiv fångst av både varg, björn och lodjur som orsakar allvarliga skador är en viktig del i det skadeförebyggande arbetet.

Mål

VSC ska för länsstyrelserna och Naturvårdsverket tillhandahålla väl fungerande fångstmetoder för skadegörande individer av varg, björn och lodjur. Verksamheten omfattar såväl kunskap och handledning om metoder, som praktiskt utförande av dessa efter förfrågan.

Åtgärd

Utreda vilka metoder som lämpar sig bäst för detta. Fortsätta arbetet med att ta fram och utveckla selektiva fångstmetoder.

Djur på fritt skogs- eller fjällbete och stora rovdjur**Bakgrund**

Viltskadecenter fortsätter fortlöpande att engagera sig i de problem som stora rovdjur i områden med djur på fritt bete kan medföra.

Mål

Hitta åtgärder som underlättar fäbodbrukarnas möjligheter att fortsätta bedriva sin verksamhet i områden med rovdjur.

Åtgärd

Delta i diskussioner och möten som berör djur på fritt skogs- eller fjällbete och stora rovdjur. Söka utveckla och förmedla kunskap om alternativa metoder till elstängsel som förebyggande mot rovdjursskador. Finnas med som resurs för fäbodbrukare i olika sammanhang. Samarbeta med fäbodbrukare och medlemmar i Svenska Rovdjursföreningen i deras arbete med frivillig hjälp till fäbodbrukare.

Sambete**Bakgrund**

Sambete med olika tamdjursslag (med eller utan prägling av får på t ex nötdjur), kan fungera som en förebyggande åtgärd mot rovdjursskador på tamdjur. I Nordamerika har man studerat de skadereducerande effekterna av prägling samt hur prägling bör genomföras för att få ett gott resultat.

Mål

Få tillräcklig kunskap för att kunna utvärdera om sambete med präglande djur kan vara en metod att använda i Sverige.

Åtgärd

Genom kontakter med forskare i USA och diskussioner med djurägare i Sverige samlar Viltskadecenter in kunskap om under vilka förutsättningar sambete med prägling kan tillämpas inom olika sorters djurhållning. Utvärdera hur effektiv metoden är i förhållande till arbetsinsats och eventuell kostnad.

Renar och stora rovdjur**Bakgrund**

Viltskadecenter har inte tidigare arbetat med frågor som rör rennäringen. 2005 påbörjades emellertid diskussioner om samarbete kring förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp efter initiativ från Sametinget, länsstyrelserna i renskötseområdet och Naturvårdsverket.

Mål

Hitta åtgärder som underlättar rensköternas möjligheter att fortsätta bedriva sin verksamhet i områden med rovdjur.

Åtgärd

Kommunicera och samverka med samernas myndigheter och organisationer samt länsstyrelserna i renskötseområdet om hur man kan gå vidare för att lära mer om rovdjursskador på renar samt för att hitta effektiva metoder som förebygger rovdjursangrepp på renar. Diskussioner om finansiering av bl a metodutveckling och olika försök pågår mellan Naturvårdsverket och Sametinget.

Sammanställning av europeisk kunskap om lodjurspredation på får**Bakgrund**

Antalet lodjurangrepp på får i Sverige är idag relativt litet. Detta beror till viss del på att fårbesättningarna i de mest lotäta områdena är få. Det mesta tyder nu på att lodjuren ökar i antal i Götaland, där antalet fårbesättningar är större än i de områden de flesta lodjuren finns idag.

Mål

Effektivisera användningen av bidrag till förebyggande åtgärder och skydds jakt för att minska risken för lodjursangrepp på får.

Åtgärd

I samarbete med norska, franska och schweiziska forskare sammanställa den samlade kunskapen kring lodjurspredation på får i Europa i en populärvetenskaplig rapport. Kunskapen ska användas för att lämna riktlinjer och rekommendationer till länsstyrelserna för hur de bör hantera bidrag och ersättningar rörande lodjur och tamdjur.

5.1.2 Projekt (Stora rovdjur)

Vargar och jakthundar

Bakgrund

Varje år har några av de hundar som angripits av varg först själva förföljt vargen i fråga aktivt över ganska långa sträckor. Flera av de årliga vargangreppen på jakthundar skulle således kunna undvikas om jakthundarna var mera fokuserade på sitt drevdjur. Bättre tränade jakt hundar skulle undvika vargspår och vargvittring.

Mål

Hitta en metod för att få jakthundar som visat intresse för vargspår att undvika varg och vargspår och bli mera fokuserade på de djurslag de ska jaga.

Åtgärd

Tillsammans med "Hundcampus" vidareutveckla de metoder som används för att träna bomb- och minhundar i syfte att få jakthundar ointresserade av att spåra varg. Under vintern 2007 kommer vi att testa de hundar som under en tvådagarskurs förra vintern tränades att undvika vargspår.

Elväst för att skydda hundar från vargangrepp

Bakgrund

Det har under flera år tagits fram prototyper till olika typer av skyddsvästar för hundar. De har alla varit behäftade med en eller flera nackdelar och Viltskadecenters bedömning har varit att de antingen inte kunnat skydda hunden eller varit för otympliga för hunden att arbeta i. Nu har en finsk uppfinnare tagit fram en elväst som verkar kunna ge ett rimligt skydd utan att påverka hunden nämnvärt.

Mål

Att tillsammans med den finske konstruktören göra västen så väl fungerande att Viltskadecenter kan rekommendera svenska jägare med jakthund att köpa den.

Åtgärd

Några västar av den finska prototypen delas ut till jägare i Sverige med jakthundar av olika storlek. Hundförarna rapporterar sedan hur väl de upplever att västen fungerar. Om nödvändigt diskuteras förändringar i västens utförande med konstruktören så att slutprodukten blir så bra som möjligt. .

Besiktningshund

Bakgrund

Vid besiktningar av misstänkta angrepp på tamdjur är det sällan uppenbart om rovdjur orsakat skadan och i så fall vilken rovdjursart. I synnerhet då djuren bara är skadade, skrämts ut ur sitt hägn eller skrämts vid fritt bete på skogen. Viltskadecenter arbetar med att ta fram en metod för att med hjälp av DNA kunna ge besiktningsmannen mer information i respektive fall. Det är dock inte alltid möjligt att hitta DNA. Däremot kommer i alla fall varg, lo, björn och järv alltid att lämna doftspår efter sig. En hund som på ett säkert sätt kan identifiera och signalera vilken rovdjursart det finns spår efter på platsen skulle vara ett ovärderligt hjälpmedel och komplement till särskilt svåra besiktningar.

Mål

1. Få en hund att markera om det finns färska (upp till 3 dygn gamla) spår av rovdjur på en plats, samt vilken art det i så fall rör sig om (varg, lodjur eller björn).
2. Kunna använda befintliga metoder för att testa hur ofta hunden har fel för att få ett mått på hur tillförlitliga uppgifterna är.

Åtgärd

I samarbete med Hundcampus lägga upp och genomföra ett träningsprogram för en sådan hund enligt samma program som används av tull, polis och militär.

DNA-analys för fastställande av rovviltslag som angripit tamdjur**Bakgrund**

I samband med rovdjursangrepp på tamdjur fastställer en besiktningsman dödsorsak och rovviltslag på de angripna djuren. I många fall är det svårt att bedöma vilket rovviltslag som orsakat skadan. Bedömningen försvåras av att även hundar attackerar tamboskap, framför allt får. Växande rovdjursstammar innebär dessutom fler ansökningar om skydds jakt på skadegörande individer. DNA-analys i samband med skador skulle klarlägga om det rör sig om en eller flera skadegörande individer.

Mål

Öka kunskapen om de olika rovdjurens byteshantering. Att med hjälp av DNA-analys fastställa vilket rovviltslag (inklusive hund) som angripit tamboskap eller hundar. Att klargöra vilka kategorier av varg som är inblandade i angrepp på hundar.

Åtgärd

Lunds universitet analyserar under 2007 rovdjurssaliv som samlats in från rovdjursdödade eller -skadade tamdjur. Viltskadecenter jämför DNA-analys mot besiktningar gjorda i samband med insamlingen av proverna. För varg-hund-problematiken jämförs analysresultat mot databas som Skandulv och förvaltningen har över genetiska profiler för olika vargindivider.

Utveckling av öppningsmekanism till björnsäkra soptunnor**Bakgrund**

Varje år dyker det upp mellan 5-10 björnindivider som under en kortare eller längre tid söker föda i soptunnor i närheten av bebyggelse. Förutom att detta är en olägenhet i sig tar åtgärder som skrämselförsök, information och eventuell avlivning av björnen relativt stora resurser i anspråk. Betydligt mer effektivt vore att hindra så kallade soptunnebjörnar från att uppstå.

Mål

VSC har tillsammans med Pertorp Waste System (PWS) tagit fram ett björnsäkert soptunnelock. Det återstår dock att ta fram en öppningsmekanism som på ett enkelt sätt kan öppnas av användaren och sophämtare. Systemet skall klara 90 minuters "behandling" av björn.

Åtgärd

I samarbete med Pertorp Waste System utveckla ett sådant system samt testa det i Orsa björnpark.

Björnspray

Bakgrund

Våra kollegor i Nordamerika som arbetar med problembjörnar i en mycket större omfattning än vi i Sverige, har gått över från att vara beväpnade med revolver till att bara använda björnspray som sista utväg. De hävdar dels att det får dem att känna sig förvissade om att kunna avvärja ett björnangrepp på sig själva men även på andra personer, vilket är svårt med skjutvapen, då risken är stor att även människan skadas. De hävdar också att det har en lugnande inverkan på de boende i området när de som jobbar med björn kan gå runt utan skjutvapen.

Mål

Vi vill framförallt utvärdera om länsstyrelsens fältpersonal anser att pepparspray kan vara ett realistiskt alternativ till skjutvapen. Situationer med problembjörnar inbegriper oftast hantering av nyfikna folksamlingar och det är värdefullt om det går att undvika användande av vapen i närheten av både människor och bebyggelse. Detta försök skulle beröra länsstyrelserna i S, W, X, Y, AC och BD län samt Viltskadecenter vid Grimsö forskningsstation.

Åtgärd

De tjänstemän som hanterar björnproblem på länsstyrelserna i S, W, Z, Y, AC, BD län samt på Viltskadecenter får under två år tillstånd att medföra och använda björnspray. Efter två år kommer en utvärdering av försöket att göras. Utvärderingen kommer inte att gälla huruvida björnspray har effekt på björnar, detta är väl dokumenterat i tidigare studier. Utvärderingen kommer att fokusera på hur tjänstemännen upplevde att ha tillgång till sprayen och hur det uppfattades av allmänheten

Parvis jämförelse av gårdar som haft respektive inte haft angrepp av varg

Bakgrund

De flesta fårgårdar i ett vargrevir råkar aldrig ut för vargangrepp. Vad skiljer de som har haft angrepp det från dem som inte har haft det?

Mål

Hitta eventuella faktorer i fårgårdarnas läge i landskapet eller fårskötsel som ökar risken för angrepp av varg.

Åtgärd

Analys av redan insamlade data från gårdar som har haft respektive inte har haft angrepp av varg.

Test av tamdjurs reaktion på rovdjursdoft

Bakgrund

De indirekta skador av rovdjur som rapporterats kan grovt delas in i två kategorier:

- 1) Skador som uppstår i samband med ett angrepp/angreppsförsök av rovdjur.
- 2) Skador som misstänks orsakas av stress, som en effekt av långvarig exponering för rovdjur/rovdjursdoft.

Exempel på den första kategorin av skador är djur som brutit sig igenom stängsel och sprungit bort. Bortsprungna tamdjur kan skapa merkostnader i form av arbete med att

samla in djuren igen och genom skador som tamdjuren ådragit sig då de sprungit (förutom skador på stängslet).

Exempel på rapporter i den andra kategorin är ökad frekvens av juverinflammation, klövröta och att tamdjuren inte vågar nyttja vissa betesområden. Stress som en effekt av långvarig exponering för rovdjur rapporteras idag från ett relativt litet antal fäbodbrukare, som dock upplever att de drabbas hårt. Att långvarig stress kan påverka immunförsvaret och orsaka t ex sjukdomar är belagt (Van Itallie 2002). Att dokumentera att det är just rovdjur som varit orsaken till den långvariga stressen är dock idag nästintill omöjligt. Vissa tamdjursägare hävdar att de kan se på sina djur om de blivit stressade av ett rovdjur eller om de blivit stressade av någonting annat. Det är dock svårt att säga hur bra deras bedömning är eftersom vare sig de själva eller någon annan brukar få facit. Det rovdjur som oftast nämns i samband med att djur ska ha stressats är björn.

Mål

Ta reda på om tamdjur som utsatts för dokumenterade angrepp av rovdjur reagerar annorlunda på rovdjursdoft än tamdjur som inte varit angripna av rovdjur.

Åtgärd

Testa kor och får i besättningar som angripits respektive inte angripits av rovdjur hur de reagerar på rovdjursdoft. Som referens exponeras tamdjuren även för doft av människa, hund, m m.

Försök med toleransnivåer av lodjur i Njaarke sameby

Bakgrund

Njaarke sameby har under flera år haft en låg och sjunkande avkastning. Procenten kalv per vaja har gradvis minskat de senaste fem åren Även kalvvikten har varit låg och visat en nedåtgående trend enligt renräkningen. Samtidigt har fem lodjursfamiljegrupper i större eller mindre utsträckning berört samebyn. Samebyn har uttryckt stor oro för att påverkan från dessa lodjursfamiljegrupper är orsaken till att deras avkastning är låg och fortsätter att minska.

Länsstyrelsen har därför föreslagit ett försök med toleransnivåer i Njaarke sameby enligt överenskommelsen mellan Sametinget och Naturvårdsverket 1996.

Mål

- Dokumentera eventuell förändring av antalet lofamiljegrupper i Njaarke sameby 2007-2009
- Dokumentera eventuell förändring i renproduktionen i Njaarke sameby 2000-2009
- Undersöka sambandet mellan förändringar i antalet lodjursfamiljegrupper och renproduktionen i Njaarke sameby 2000-2009.

Åtgärd

I samarbete med Njaarke sameby, länsstyrelsen i Jämtland och Loprojektet dokumenterar Viltskadecenter förändringar i antalet familjegrupper och renproduktionen i Njaarke sameby.

Förändringar i renproduktionen mäts på två sätt:

1. Jämföra med slaktstatistik från SJV. Kalv per vaja under fem år före jämförs med de tre år som försöket pågår. Avkastning per hjord likaså. Samma data jämförs också mellan den rengrupp som flyttas långt och den som flyttas kort för vinterbeten.

2. Med början vintern 2006-2007 individmärks 600 vajor med halsband och 400 renar med öronknappar i samband med skiljningen. Antal vajor som "återfångas" kontrolleras vid skiljning och märkning efterföljande år. På så vis erhålls två tidpunkter under året då "förluster" i form av ej återfunna individmärkta renar kan registreras. Dödligheten under tiden från kalvning och framåt täcks in genom kikarspaning under kalvningen. Med hjälp av kikare kan vi då konstatera vilka id-märkta vajor som faktiskt kalvat och jämföra detta med observationer senare under säsongen. Kalvning skall konstateras hos minst 100 vajor per år för att materialet skall vara användbart.

Finansiering: Särskilda pengar från Jordbruksdepartementet.

Björnars beteende i förhållande till potentiell föda från människor, aktuella förebyggande åtgärder mot björnangrepp på tamdjur samt björnars rörelser i närheten av fäbodrar

Bakgrund

Den svenska björnpopulationen växer till antal och utbredning. Skandinaviska björnprojektet har utvecklat metoder för att beräkna antal björnar och björnstammens tillväxt. Analyserna visar att det finns fler än 2 000 björnar i Sverige och att tillväxten är 5%, med en viss variation mellan olika län. Projektet har också visat var vi kan förvänta oss en kolonisering av björnar i framtiden. Dessa resultat kan, även om de är grova, vara till hjälp för förvaltare på olika nivåer. Förvaltning av fredat vilt i Sverige bygger idag på att problem skall förebyggas snarare än att skador skall ersättas. När det gäller förvaltning av björn behövs svar på åtminstone de tre huvudfrågor som följer nedan.

Mål

Få bättre underlag för förvaltning av björn genom att få kunskap om följande frågeställningar:

Hur nära bebyggelse och tamdjur kan man lägga ut avfall från jakt, hushåll och liknande utan att få problem med björnar?

Idag läggs flera typer av "åtlar" ut i Sverige. De vanligaste är egentliga åtlar för vakjakt, på t ex räv, men tamdjursägare lägger även ut självdöda lamm och kalvar i skogen eller på dynghögen, vilket kan liknas vid åtlar. En del djurägare tar själva hand om och gräver ner enstaka döda lamm i anslutning till gården, fastän inte lagstiftningen tillåter det. I områden med flera tamdjursbesättningar används ofta samma plats att lägga kadaver på. Detta gör att det ständigt finns ätbart avfall på dessa platser. Vid såväl jakt som tamdjursslakt produceras också stora mängder slaktrester som ofta dumpas på samma ställe i skogen år efter år.

Hur effektiva är olika typer av elstängsel och ljudskrämmor (modifierade "Critter Gitter") för att hålla björnar borta från tamdjur, bikupor och liknande?

Under 2005 gav länsstyrelserna ca 10 miljoner kronor i bidrag till åtgärder för att förebygga skador av rovdjur. Merparten av dessa bidrag gick till åtgärder för att skydda tamdjur med elstängsel. Viltskadecenter anger i sina rekommendationer hur stängsel bör uppföras för att hindra rovdjur från att ta sig förbi. Dessa rekommendationer bygger på mångårig erfarenhet och försök med rovdjur i djurparker. Systematiska försök med frilevande björnar skulle ge ytterligare värdefull kunskap, inte bara om vilka stängseltyper som är mer effektiva än andra utan också ett objektiva mått på hur effektivt elstängsel är.

Hur rör sig björnar i närheten av fäbodrar?

Att björnar skadar eller dödar tamdjur är i Sverige ovanligt. De senaste åren har diskussionen i stor utsträckning handlat om så kallade sekundära skador, det vill säga huruvida stressrelaterade effekter på tamdjur (såsom ovilja att lämna fäbodvallen, kastningar av foster, ökad mastitfrekvens, och liknande) kan orsakas av björnar eller andra rovdjur. Att göra en fullskalig studie av sekundära effekter av björnförekomst kring fäbodrar skulle kosta flera miljoner kronor och ändå vara mycket svår att dra konkreta slutsatser av. Genom att studera några sändarförsedda björnars rörelser i förhållande till fäbodrar kan vi emellertid få ett antal exempel på hur några fäbodvallar som habitat utnyttjas av björnar, det vill säga om björnarna söker upp fäbodrar, undviker dem eller rör sig oberoende av dem.

- Hur långt från bebyggelse och tamdjursbesättningar bör rester från slakt och annat hushållsavfall läggas för att undvika att björnarnas rörelser koncentreras till bebyggelsen?
- Påverkas björnarnas dygnsrytm då de uppehåller sig vid åtlar/avfallsplatser?
- Vilken typ av elstängsel är effektivt för att hägna ute björn?
- Hur effektivt är elstängslet? Vid hur stor andel av de tillfällen då en björn försöker passera en viss typ av elstängsel kommer den att lyckas?
- Vad gör björnen då den gått på ett elstängsel och fått en stöt? Går den från platsen utan att återvända eller håller den sig i närheten?
- Hur rör sig björnar i förhållande till fäbodrar på olika skalor?
På hemområdesnivå: hur stor andel av Dalarnas björnar finns t ex inom 5 km från en fäbod?
På individnivå: överutnyttjar björnar området kring fäbodvallar?
- Vad händer då tamdjur stöter på björn? Vilken tid på dygnet sker det oftast? Går tamdjuren hem till vallen?
- Är sannolikheten för att en björn uppträder nära bebyggelse positivt korrelerad med tätheten av hus i området?
- Är björnarnas beteende annorlunda då de är i områden med fäbodrar jämfört med då de är i andra delar av sitt hemområde?

Fem björnar om året (både hanar och honor) under tre år förses med GPS/GSM-sändare. Björnarna ska ha fäbodrar och bebyggelse i hemområdet. Sändarna programmeras så att de tar en position var 30:e minut dygnet runt och levererar dessa positioner var 3:e dag under vissa perioder. Kluster (två på varandra följande positioner inom 100 m) söks av med hund för att hitta eventuella bytesrester/födokällor.

Åtgärd

Genomförande delstudie 1

Genom GIS-analys av björnarnas GPS-positioner kan vi se om björnarna har överutnyttjat området kring födokällan och i så fall hur stort eller litet område de rört sig över samt vilken tid på dygnet björnarna är mest aktiva. Om vi efter de första tre veckornas klustersök inte har hittat någon födokälla som respektive björn kontinuerligt besöker så lägger vi ut proteinrikt foder på en av björnen tidigare besökt plats i hemområdet. IR-utlösta kameror placeras vid födoplatserna för att dokumentera björnens beteende. Detta material används sedan som jämförelse med björnens beteende vid de stängslade platserna i delstudie 2.

Genomförande delstudie 2

50 % av de födokällor som respektive björn besöker kontinuerligt hägnas in. Minst tre av dessa hägn ska utgöras av tretrådigt elstängsel med den översta tråden 70 cm ovanför

marken. Hägnen drivs med 12 V-batterier med solcellsladdare. Vid en av dessa platser placeras även en videokamera med IR-utlösning och IR-lampa för att dokumentera björnens beteende vid stängslet. Vid övriga stängslade och ostängslade födokällor placeras IR-utlösta stillbildskameror. GIS-analys av GPS-positioner används för att avgöra hur björnen betar sig direkt efter det att den försökt komma åt den inhägnade födokällan samt om björnen gör fler försök att komma åt den.

Genomförande delstudie 3

Regional skala

Från den spillningsinventering som genomförts och analyserats känner vi de relativa tätheterna av björnar i Dalarnas och Gävleborgs län. Fäbodrar och bebyggelse kan läggas in som en habitatvariabel bland andra i en analys av vilka faktorer som är mest korrelerade med höga respektive låga björntätheter.

Individuell skala

Habitatvalsanalys görs av oberoende GPS-positioner med fäbodrar och bebyggelse som två variabler bland andra. Kartunderlag och skattningar för övriga variabler för analysen finns redan hos det Skandinaviska björnprojektet. Dessutom kartläggs alla besättningar med tamdjur i de sändarförsedda björnarnas hemområden. I besättningar med fritt betande tamdjur på skogen förses minst två djur per besättning med GPS-sändare med samma positioneringsschema som björnsändarna.

5.1.3 Utbildning (Stora rovdjur)

Mål

Ett övergripande mål med Viltskadecenters utbildningar är att upprätthålla och öka kunskapen om skadeförebyggande åtgärder och de arter som orsakar dem, hos framför allt länsstyrelsens besiktningsmän, spårpersonal (kvalitetssäkrare), handläggare av viltskadeärenden, rovdjursansvariga, med flera, men även hos intresseorganisationer, enskilda lantbrukare och andra grupper ute i länen. Viltskadecenter samarbetar även med andra organisatörer (t ex Studieförbundet).

Åtgärd

Genomföra följande kurser och träffar (preliminära datum):

- Utbildning för Svenska Fåravelsförbundets rovdjurskontakter (20-21 februari)
- Utbildningsträff för fäbodbrukare (12-13 mars)
- Fortbildning för besiktningsmän för tamdjur (26-27 september och 3-4 oktober)
- Fortbildning björnsparning för hundar för länsstyrelsernas björnekipage (flera tillfällen under hela sommaren)
- Utbildningsträff med varglänens rovdjursansvariga för att diskutera årets inventeringsresultat (18 april)
- Stängslingskurs 29-30 maj
- Fortbildning för besiktningsmän för statens vilt (9-10 augusti)
- Fortbildning för besiktningsmän för tamdjur (26-27 sept, 3-4 okt)
- Uppföljningsträff med boskapshundsägare m fl (7 nov)
- Grundutbildning för länsstyrelsernas kvalitetssäkrare/spårpersonal (21-22 och 28-29 november)
- Utbildningsträff med LRF
- Informationsmöte med politiker (miljö- och jordbruksutskott)

5.1.4 Information (Stora rovdjur)

Mål

Informera myndigheter, djurägare och allmänhet om möjligheterna att förebygga skador och andra problem orsakade av stora rovdjur. Skapa förståelse för skadeproblematiken och den situation olika parter befinner sig i och därigenom dämpa de konflikter som kan uppstå.

Effektiv spridning av resultat från Viltskadecenters arbete med stora rovdjur och förebyggande åtgärder till olika målgrupper.

Åtgärd

Viltskadecenter informerar och håller föredrag om resultat från kunskapsinsamlingar efter förfrågan från våra avnämare och diskuterar lämpliga förebyggande åtgärder för olika situationer. Viltskadecenter tillhandahåller även information om arterna som gör skada, för att öka kunskapen om dem.

Ta fram lättillgängligt informationsmaterial som kan användas av myndigheter, organisationer och enskilda.

Rapporter från verksamheten inom området "Stora Rovdjur" 2007 kommer även att publiceras i populärvetenskapliga tidskrifter och rapporter från olika instanser.

Planerade faktablad 2007

- Att förebygga rovdjursskador med olika typer av stängsel (ny version)
- Hundars intresse för att spåra varg
- Faktorer som påverkar risken för vargangrepp på besättningsnivå (2 st)
- Förebyggande åtgärder mot rovdjur
- Akuta åtgärder mot rovdjur
- Förebyggande åtgärder mot vargangrepp på hundar
- Vad kännetecknar levnadsområden för varg?

Planerade övriga publikationer 2007

- Vargar och hundar, resultat från tre års studier
- Manual för besiktning av tamdjur och hundar
- Spårbok (fälthandbok för rovdjursspårning)
- Skador på häst (ny version)

Övrig information

Mål

Faktabaserad information om rovdjur och frågor som rör dessa ska effektivt spridas till allmänheten. Viltskadecenters samarbetar med De 5 Stora i Järvsö och Rovdjurscentrum i Orsa Grönklitt.

Åtgärd

Medverka i och bidra till de olika Rovdjurscentrumens och djurparkernas arbete och delta i det gemensamma nätverket.

Mål

Öka kunskapen om viltskadesystemet och om skador på tamdjur orsakade av stora rovdjur hos veterinärer.

Åtgärd

Medverka på Sveriges Veterinärförbunds årsstämma och/eller skriva artiklar för publicering i Svensk Veterinärtidning. Arbeta för att kunskap om rovdjurskador kommer med som en del i veterinärernas utbildning.

Mål

Öka kunskapen om varg-hundproblematiken och hur man kan arbeta för att förebygga vargangrepp på hundar. Effektivt förmedla den samlade kunskapen från Viltskadecenters studier inom varg-hundproblematiken till berörda grupper.

Åtgärd

Producera och dela ut materialet "Hundar och vargar". Materialet är en sammanställning från Viltskadecenters tioåriga arbete med problemet och utgörs av en broschyr och en film. Information om var man kan få tag på materialet kommer att lämnas i samband med utskick av 2007 års jaktkort.

5.1.5. Inventering (Stora rovdjur)

Beträffande inventering av de stora rovdjuren ska Viltskadecenter på Naturvårdsverkets uppdrag

- genomföra grund- och vidareutbildningar av länsstyrelsernas rovdjursansvariga och de personer som ges rätt att kvalitetssäkra observationer av stora rovdjur (se "Utbildning (Stora rovdjur)" ovan). I utbildningsuppdraget ingår även utbildning i användandet av Rovdjursforum.
- årligen sammanställa länsstyrelsernas inventeringsresultat beträffande de stora rovdjuren och redovisa förnygring och förekomst av dessa arter i landet.

För inventeringen av varg ska Viltskadecenter på Naturvårdsverkets uppdrag även samordna länsstyrelsernas inventeringsarbete och fortlöpande utvärdera och sammanställa inventeringsresultaten. Dessutom ska Viltskadecenter tillhandahålla länsstyrelserna utrustning för insamling av prover för DNA-analyser samt ansvara för prioritering, förvaring och förmedling av insamlade prover av betydelse för förvaltningen.

Effektivisering av varg- och loinventeringsarbete

Mål

Att effektivisera varg och lodjursinventeringen och bibehålla hög kvalitet på inventering med ökande antal vargar och lodjurens spridning ned i Götaland. Ge förslag till en effektivare organisation av lodjurs- och varginventering.

Åtgärd

Tillsammans med Lodjursprojektet upprätta anvisningar om hur länen bör organisera områdesinventeringar för att på ett effektivt och lämpligt sätt inventera lodjur och även

varg, framförallt i södra Sverige där snötillgången är dålig och stora insatser bör göras under korta perioder.

Under vintern då vargspårning görs i inventerings- eller annat syfte samlas information in om de parametrar som behövs för att göra beräkningar och sammanställningar

5.1.6 Övrigt (Stora rovdjur)

Förvaltningsmärkning av varg

Bakgrund

Vid eventuella förvaltningsmärkningar har Viltskadecenter fått Naturvårdsverkets uppdrag att ansvara dels för att tillstånd och märkteam med veterinär och övrig utrustning finns tillgängliga, dels för själva märkningen. Viltskadecenter kommer även att vara involverad i uppföljningen av eventuellt förvaltningsmärkta djur.

Förvaltningsmärkning kommer endast att utföras i särskilda fall, t ex för att övervaka en särskild individ med värdefull genuppsättning för den skandinaviska vargstammen.

Ett annat exempel då förvaltningsmärkning skulle kunna komma ifråga är för att få kunskap om ett vargrevirs utsträckning för att säkrare kunna skilja det från andra revir.

Mål

Samla in kunskaper och ge skydd i förvaltningssyfte. Vara en förebyggande åtgärd i renskötseområdet.

Åtgärd

Upprätta rutiner och kontaktnät samt förbereda förvaltningsmärkning så långt som möjligt så att vi har beredskap om behov uppstår. Eventuellt förse en eller flera vargar i ett eller flera revir med radiosändare.

Skrämselåtgärder

Bakgrund

Skrämselåtgärder mot stora rovdjur med oskyggt beteende är ett led i det skadeförebyggande arbetet.

Mål

Etablera och upprätthålla hög kompetens hos länsstyrelsens fältpersonal för att skrämma rovdjur. Skrämselinsatser ska kunna genomföras med kort varsel (inom ett dygn) i hela landet.

Åtgärd

Ha beredskap att rycka ut och skrämma oskygga stora rovdjur i akuta situationer.

Samarbete med länsstyrelse och polis är en självklar förutsättning. Utbilda länsstyrelsens fältpersonal.

”Rovdjurslådan”

Bakgrund

Med bidrag från Forskningsrådsnämnden tog Viltskadecenter år 2000 fram ett utbildningsmaterial med arbetsnamnet ”Rovdjurslådan”, i vilket kunskap från de svenska projekten om stora rovdjur sammanställdes. Tanken var att Rovdjurslådan skulle lånas av

skolor, studiecirklar, djurparker och myndigheter. Intresset att låna Rovdjurslådan har varit stort, men själva transporten av densamma är ganska problematisk. 2005 beställde länsstyrelsen i Värmlands län fyra Rovdjurslådor av Viltskadecenter med finansiering från Naturvårdsverkets anslag för rovdjursinformation. Flera myndigheter eller andra organisationer har intresse av Rovdjurslådor.

Mål

Att sprida och öka den biologiska kunskapen om de stora rovdjuren till en bredare allmänhet.

Åtgärd

Viltskadecenter har beredskap att producera fler lådor på beställning.

5.2 Övrigt vilt

5.2.1 Kunskapsinsamling (Övrigt vilt)

Allmänt

Viltskadecenter har under åren 2002-2006 samlat in mycket data på hur framför allt tranor, men även grågäss betar sig i jordbruksområden i landet. Detta material har än så länge bara delvis kunnat bearbetas. Viltskadecenter kommer därför att prioritera en bearbetning och publicering av insamlade uppgifter framför att samla in ytterligare data under 2007. Viss fortsatt kunskapsinsamling kommer dock att ske enligt nedan.

Prognostisering av skador på gröda

Mål

Att kunna göra prognoser av hur skador på gröda i jordbruksområden i landet kommer att utvecklas i framtiden.

Åtgärd

Fortsatt insamling av kunskaper om hur populationerna av tranor, fredade gäss och sångsvan utvecklas i landet. Fortsätta de nationella räkningarna av tranor och gäss, samt att uppmuntra lokala räkningar. Fortsätta studier av överlevnad, reproduktion och andra livshistoriska parametrar hos de fågelarter som förorsakar skador i jordbruksområden.

Avsättning av tran- och gåsbetesåkrar

Mål

Att få bättre förståelse för var tran- och gåsåkrar i jordbruksområden skall avsättas och vilka grödor som skall användas på dessa åkrar.

Åtgärd

Analysera det material som samlats in om rörelsemönster hos de tranor som har försetts med radiosändare 2002-2005. Analysera de data på habitatval hos grågäss som samlades in under 2006, samt fortsätta studierna av grågässens födopreferens.

Tran- och gåsbetesåkrarnas effekter

Mål

Att utvärdera effekten och relevansen av de försök som görs och har gjorts och att avsätta tran- och gåsåkrar i jordbruksområden.

Åtgärd

Analys av de data som har samlats in genom observationer, räkningar och radiopejling av fåglar i de områden där viltbetesåkrar avsatts. Nya studier av hur avsättningen av tran- och gåsbetesåkrar påverkar fåglarnas beteende under hösten.

Internationella kunskaper om förebyggande metoder

Mål

Att hålla Viltskadecenter uppdaterat om vad som görs i förebyggande syfte i andra länder som har problem med tran- och gåsskador och att vidareförmedla nya kunskaper som kan användas till att underlätta det skadeförebyggande arbetet.

Åtgärd

Vidmakthålla de internationella kontakter som etablerats och hålla Viltskadecenter uppdaterat om vad som görs i förebyggande syfte i andra länder som har liknande skadeproblem. Medverka i den europeiska gruppen för utbyte av erfarenheter av skador på gröda som bildades under den Europeiska Trankonferensen 2003.

5.2.2 Projekt (Övrigt vilt)

Allmänt

Arbetet med att samla in kunskap om tranans beteende kommer att trappas ned. Istället kommer Viltskadecenter under 2007 att göra en satsning på att bearbeta data och publicera resultat från den kunskapsinsamling som gjorts för arten 2002-2006.

Studierna av grågåsens preferens för olika grödor vid Hornborgasjön som startades i samarbete med länsstyrelsen i Västra Götalands län 2006 kommer att fortsätta även under 2007. Dessutom kommer den insamlade informationen om habitatval hos grågåsen vid Hornborgasjön att bearbetas. En studie av hur avsättningen av tran- och gåsbetesåkrar påverkar fåglarnas beteende under hösten kommer att genomföras.

Förutom resultaten av Viltskadecenters egna projekt kommer resultat från de undersökningar som drivs i samarbete mellan Viltskadecenter och flera olika länsstyrelser att användas för rådgivning och produktion av artiklar och faktablad.

Skadegörande fåglars populationsutveckling

Mål

Att vidmakthålla våra kunskaper om populationsutvecklingen för de fågelarter som gör skada i jordbruksområden i landet. Att så småningom kunna göra en modell för de skadegörande fåglarnas populationsutveckling genom att skaffa mer information om olika livshistoriekaraktärer.

Åtgärd

Den årliga nationella räkning av tranor och grågäss i mitten av september som initierades 2005 genomförs vid samma tid även under 2007. Viltskadecenter kommer dessutom att delta i de lokala räkningar som genomförs vid Kvismaren i Örebro län.

Mer information om tranans överlevnad samlas in under 2007 genom att vi förser ytterligare ett antal tranungar från Västmanland med färgringar. De tranor som försågs med färgringar 2002-2006 eftersöks och läses av vid kända samlingsplatser i Västmanland. De tranor som försågs med radiosändare 2002-2004 eftersöks genom flygpejling i Sverige under häckningssäsongen och de som hittas letas sedan upp för att vi skall få mer information om vid vilken ålder tranan börjar häcka.

Grågässens rörelsemönster och beteenden i skadedrabbade jordbruksområden

Mål

Att lära oss mer om grågässens rörelsemönster och beteende under den tid de tillbringar i skadedrabbade jordbruksområden.

Åtgärd

De ca 400 grågäss som har försetts med färgringar (halsmärkning) i två olika områden vid Hornborgasjön i Västergötland 2004-2006 eftersöks och läses av under säsongen.

Födopreferens hos skadegörande fåglar

Mål

Att få ökade kunskaper om vilka olika typer av gröda de fåglar som gör skada föredrar under vegetationssäsongen.

Åtgärd

Den undersökning av hur grågäsen väljer mellan olika typer av gröda på vallar som initierades vid Hornborgasjön tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götalands län fortsätts under 2007. Antalet grågäss som besöker de olika vallarna räknas dagligen under den tid när vallarna är som mest känsliga för skador.

Effekten av tran- och gåsbetesåkrar

Mål

Utvärdera hur avsättningen av tran- och gåsbetesåkrar påverkar fåglarnas beteende under hösten.

Åtgärd

Viltskadecenter har tidigare studerat hur avsättningen av tran- och gåsbetesåkrar påverkar fåglarnas beteende under våren och sommaren. Under 2007 kommer vi att studera vilka effekter avsättningen av viltbetesåkrar har på fåglarna under hösten. Studien genomförs vid Kvismaren, där ett helt nytt område kommer att avsättas för att skydda känsliga grödor under hösten.

5.2.3 Utbildning (Övrigt vilt)

Mål

Viltskadecenter skall verka för att öka kompetensen om skadeförebyggande åtgärder hos framför allt besiktningsmän och länsstyrelsens handläggare av viltskador, men även hos lantbrukarna ute i länen och andra intresserade grupper, till exempel representanter för den ideella naturvården, studenter och forskarstuderande.

Åtgärd

Följande kurser planeras 2007:

- *Fortbildning med studiebesök för besiktningsmän för gröda (5-6 och 12-13 sept)*

5.2.4 Information (Övrigt vilt)

Allmänt

Viltskadecenters verksamhet inom detta område får en allt större omfattning. Detta beror framför allt på att många länsstyrelser (med Viltskadecenters hjälp) har initierat och vidareutvecklat skadeförebyggande åtgärder under de senaste åren.

Mål

Att verka för att dialogen mellan myndigheter, organisationer och andra berörda skall vidmakthållas såväl nationellt som regionalt. Att genom information till myndigheter, markägare och allmänheten skapa förståelse för skadeproblematiken och den situation samtliga inblandade parter befinner sig i och därigenom dämpa de konflikter som kan uppstå mellan markägare och fåglar i berörda områden.

Åtgärd

- *Viltskadecenter deltar i regelbundna möten som hålls mellan olika berörda aktörer (tran- och gåsgrupper) i de län där det förekommer konflikter mellan fåglar och lantbrukare.*
- *Ett tvådagars möte om fågelskador på gröda kommer att arrangeras i samarbete mellan Viltskadecenter och Länsstyrelsen i Västra Götalands län 22-23 oktober 2007. Representanter och intresserade från samtliga län kommer att bjudas in.*
- *Viltskadecenter håller efter förfrågan föredrag för olika aktörer som omfattas av konflikter mellan övrigt vilt och människan om resultat från kunskapsinsamlingar och diskuterar lämpliga förebyggande åtgärder.*
- *Viltskadecenter tillhandahåller information till berörda parter som ökar kunskapen om de arter som gör skada i jordbruksområden.*

Rapporter från verksamheten inom projekt "övrigt vilt" kommer att publiceras i populärvetenskapliga tidskrifter och rapporter från olika instanser.

Faktablad som ger information om olika aspekter av tranans och grågåsens beteende, erfarenheter av att avsätta tran- och gåsåkrar i olika områden, samt populationsutveckling och rörelsemönster hos tranor och gäss i jordbruksområden kommer att produceras.

Vetenskapliga manuskript, i första hand om tranans populationsutveckling och rörelsemönster, kommer att produceras och skickas in till internationella tidskrifter.

Planerade övriga publikationer 2007

- *Informationsfolder om tranans ekologi och beteende i det svenska jordbrukslandskapet*
- *”Handbok” med allmänna tips om hur man skall gå tillväga för att förebygga skador som finns inom ett jordbruksområde*

6. Rovdjursforum

Rovdjursforum är ett verksamhetsstöd för länsstyrelserna som har tagits fram av Naturvårdsverket i samarbete med bland andra Viltskadecenter. I Rovdjursforum registrerar länsstyrelserna besiktningar och ersättningsärenden för skador av rovdjur och annat fredat vilt samt ärenden som rör bidrag för att förebygga sådana skador på tamdjur, hundar och gröda. I Rovdjursforum registreras och sammanställs också uppgifter från länsstyrelsernas inventering av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn.

Viltskadecenter ingår tillsammans med Naturvårdsverket (ägare), Steria AB (driftansvarig) och Elvagruppen AB (systemförvaltare) i Rovdjursforums förvaltningsorganisation. I Viltskadecenters uppdrag ingår att:

- Registrera och behandla frågor och synpunkter från användarna
- Ge användarna stöd och utbildning i användningen av systemet
- Förankra ändringsförslag i användarkollektivet
- Ge underlag till förvaltning och utveckling av systemet
- Förankra åtgärder med systemansvarig innan åtgärd vidtas
- Beställa åtgärder av systemförvaltare och följa upp åtgärderna
- Genomföra leveranskontroll
- Följa upp användningen av systemet
- Beställa installationer och speciella körningar (t.ex registervård) av driftleverantören
- Följa upp drift mot driftavtal
- Lämna underlag till ny förvaltningsplan till systemansvarig inför verksamhetsplaneringen
- Lämna statusrapport till systemansvarig inför tertialuppföljningarna
- Lämna underlag för ändring av avtal för drift och teknisk förvaltning

Vidareutvecklingen av Rovdjursforum, och därmed Viltskadecenters arbete med Rovdjursforum, anges i en särskild förvaltningsplan som Naturvårdsverket ansvarar för (se dokumentet *Mål och verksamhet i Rovdjursforums förvaltning och utveckling 2007*).

7. Övrig verksamhet

Löpande verksamhet

Bakgrund

En stor del av Viltskadecenters verksamhet är den fortlöpande kontakten med våra avnämare (länsstyrelser och deras fältpersonal samt organisationer, enskilda, media, m fl). Denna del av verksamheten är viktig, då den dels ger möjligheter att sprida den kunskap Viltskadecenter har, dels bidrar till att Viltskadecenter är underrättat om och deltar i diskussioner kring de problem som upplevs och förekommer inom olika områden.

Mål

Fungera som servicecenter för bland annat länsstyrelserna och näringarna.

Åtgärd

- *Tillhandahålla daglig information och tillgänglighet i form av telefon, e-post, brev och fax.*
- *Delta i symposier, möten, träffar, diskussioner, etc som rör fredade arter som orsakar skador och problematiken kring dem.*
- *Skicka ut information till målgrupperna vid nya publikationer, uppdateringar med mera.*
- *Ge ut ett nyhetsbrev med aktuell verksamhet beskriven fyra gånger om året.*

Sammanställning av viltskadestatistik

Bakgrund

Viltskadecenter sammanställer årligen nationell statistik från Rovdjursforum över de fredade arternas skador på främst tamdjur (ej ren) och gröda. I sammanställningen redovisas även länsstyrelsernas användning av medel till bidrag för åtgärder som syftar till att förebygga skador av fredat vilt och ersättningar för uppkomna skador.

Mål

Presentera viltskadestatistik för 2006.

Åtgärd

Sammanställa och åskådliggöra länens uppgifter om viltskador i Rovdjursforum för 2006.

Revidering av viltskadeföreskrifterna

Bakgrund

Föreskrifterna (NFS 2002:13) var i vissa stycken otydliga och svåra att tolka.

Mål

Underlätta tolkningen av föreskrifterna.

Åtgärd

Viltskadecenter har under 2006 bildat en arbetsgrupp bestående av två representanter för länen (viltskadehandläggare/rovdjursansvarig) som lämnat förslag på reviderad text till Naturvårdsverket.

Viltskadecenters webbplats

Bakgrund

Viltskadecenters webbplats (www.viltskadecenter.se) är en viktig del av vårt informationsarbete. Här presenteras aktuell lagstiftning, viltskadesystemet, hur man ska göra vid viltskada, hur man når besiktningsmän, förebyggande åtgärder, Viltskadecenters trycksaker och statistik, inventeringsdata, etc. Målgrupper är länsstyrelser och deras fältpersonal, näringarna (tamdjursägare, odlare) och andra intresseorganisationer, allmänheten, studerande med flera. 2006 hade webbplatsen 19 000 olika besökare som gjorde 27 500 besök och tittade på totalt 94 000 sidor.

Mål

Förmedla lättillgänglig, aktuell och intressant information på webbplatsen. Grundläggande information till media, studenter och liknande grupper skall finnas att hänvisa till.

Åtgärd

Fortlöpande underhålla, uppdatera och utveckla webbplatsen med nya resultat, informationsmateriel, blanketter och statistik.

Internationellt samarbete

Mål

Vidareutveckla samarbetet med berörda nordiska och övriga internationella myndigheter och organisationer inom viltskadeområdet.

Åtgärd

Delta i seminarier och konferenser som berör Viltskadecenters verksamhet. Informera om vårt arbete genom artiklar och brevväxling. Genomföra studieresor för att se hur man arbetar med viltskadeproblem i andra länder och knyta kontakter. Hålla kontakten med redan etablerade sådana.

8. Kompetensutveckling

Inom verksamhetsåret 2007 ska även ges utrymme för personalens utveckling och lärande. För detta ändamål kan studieresor företas, kurser genomgå och litteratur köpas in.

Jens Karlsson åker till Portugal några dagar för att studera angreppsmönster av varg på häst och åtgärder som används för att förebygga rovdjursangrepp på hästar och andra tamdjur.

9. Budget 2007

Se separat dokument.

Viltskadecenter • Grimsö forskningsstation • 730 91 RIDDARHYTTAN
Tel: 0581 - 920 70, 69 73 35 • www.viltskadecenter.se